

УДК 343.85

DOI 10.32755/sjcriminal.2020.01.017

Копотун І. М.,

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
проректор з міжнародних зв'язків,
Академія ГУСПОЛ, Чеська Республіка
ORCID: 0000-0002-2947-8599;

Черниш В. В.,

аспірант кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та кримінології,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-7185-0251

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЩО ЗЛОВЖИВАЄ ПОВНОВАЖЕННЯМИ У СФЕРІ НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

У статті надано кримінологічну характеристику особи злочинця, що зловживає повноваженнями у сфері надання публічних послуг. Проаналізовано стан вітчизняних та зарубіжних кримінологічних досліджень щодо визначення поняття особи злочинця як одного з основних елементів кримінологічної характеристики. Авторами шляхом дослідження офіційних статистичних даних та судових вироків наведено кримінологічний портрет особи суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого статтею 365² Кримінального кодексу України. Надано характеристику основних рис та особливостей формування особи злочинця в умовах професійної діяльності та основних детермінантів формування його соціально шкідливої, деформованої правосвідомості, систематизовано кримінологічні ознаки його особи.

Ключові слова: кримінологічна характеристика; особа злочинця; зловживання повноваженнями; публічні послуги; особи, які надають публічні послуги.

Постановка проблеми. Система сучасних заходів запобігання корупційній злочинності є ефективною лише за умови поглибленого осмислення поняття «особи злочинця», що є одним із центральних елементів будь-якого кримінологічного дослідження.

Надання кримінологічної характеристики особи злочинця, що зловживає повноваженнями у сфері надання публічних послуг, актуалізується і в силу того, що корупція є складним системним соціально шкідливим явищем, яке історично виникло та розвинулося завдяки індивідуальним особливостям злочинної поведінки окремих учасників суспільних відносин у поєднанні із специфічними умовами реалізації певних намірів для досягнення певної

матеріально вигідної мети, реалізації тих чи інших прав і свобод, що, як правило, забезпечується публічною адміністрацією, регламентованою процедурою їх реалізації, специфічним правовим статусом учасників таких суспільних відносин, проте внаслідок невід'ємного зв'язку з особою – носієм соціально негативного інструментарію вплинуло на всі без винятку сфери суспільного життя в будь-якому суспільстві та в будь-якій країні.

У кримінологічній науковій доктрині панує обґрунтована думка про те, що прогнозування схильності людини в соціумі до вчинення злочину прямо залежить від здатності особи відповідати за свою поведінку, оскільки лише внутрішня потреба окремого індивідуума в незалежності та самоствердженні може спонукати до виявів не лише правового нігілізму, а й до спроб отримання матеріальних благ за рахунок інших, матеріалізується в її вчинках та зрештою стає нормою життя [1, с. 76].

Зазначимо, що детермінанти злочинності, відповідні заходи запобігання можливо дослідити через вивчення особи злочинця. Таким чином, у системі кримінологічних заходів запобігання злочинності саме особа злочинця посідає центральне місце, особливо у сфері протидії корупційній злочинності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науковий доробок у сфері кримінологічних досліджень поняття «особи злочинця» становлять роботи таких учених, як: І. Г. Богатирьова, Д. А. Бондаренка, О. М. Джужі, М. О. Дунаса, І. М. Залялової, Д. Ю. Кондратова, Я. Ю. Кондратьєва, О. М. Литвинова, В. О. Мартиненка, І. Є. Мезенцової, Р. О. Ніколенка, Ю. В. Орлова, М. В. Саламатової, С. М. Салтикова, О. Ю. Шостко та ін.

Проте наявні кримінологічні дослідження стосуються визначення лише загального поняття «особи злочинця», зокрема поняття особи «злочинця-корупціонера», водночас сучасні та зарубіжні кримінологічні дослідження залишили поза увагою особу злочинця, що зловживає повноваженнями у сфері надання публічних послуг.

Формулювання мети. Метою статті є надання кримінологічної характеристики особи злочинця, що зловживає повноваженнями у сфері надання публічних послуг.

Виклад основного матеріалу. Багато вітчизняних та зарубіжних учених-кримінологів приділяли увагу у своїх дослідженнях вивченню поняття особи злочинця та зрештою визначали її як особу, що вчинила суспільно небезпечне діяння, заборонене законом про кримінальну відповідальність, з низьким рівнем контролю над собою, що слугувало основою виникнення теорії адекватної поведінки, формуванню концепції структури особи злочинця, вивченню соціальної і біологічної сторін такої особи, кримінологічної класифікації та типологізації особи злочинця.

На думку В. О. Мартиненка, основним компонентом предмета кримінологічної науки є відображення особи злочинця через сукупність соціальних умов, що виявляються у злочині, та без дослідження яких неможливо з'ясувати детермінанти злочинності та розробити дієві кримінологічні заходи протидії. На його думку, поєднання соціологічного та юридичного понять «особа» та «злочинець», якому притаманні такі якості, як деформація моральних переконань, життєвих установок, інтелектуальних та емоційно-вольових якостей об'єктивно відображає центральну кримінологічну категорію «особа злочинця» [2, с. 99–109].

Вивчення особи злочинця, в тому числі злочинця-корупціонера, набуло свого розвитку і в працях інших вітчизняних дослідників. Так, І. Мезенцева на основі загальних кримінологічних характеристик особистості злочинця в корупційних правопорушеннях досліджує теоретичні основи поняття злочинця [3, с. 106–113].

Залялова І. М. через вивчення та аналіз обвинувальних вироків, що містяться в Єдиному державному реєстрі судових рішень України, виявляє істотні стійкі властивості та ознаки особи злочинця, які зумовлені соціально-демографічними, соціально-рольовими та матеріально-психологічними характеристиками, що притаманні особам, які вчиняють корупційні правопорушення [4, с. 156–161].

Орлов Ю. В. вважає, що в основі кримінологічного розуміння «особи злочинця» лежать соціальні, культурно-психологічні, ідеологічні суперечності [5, с. 164–168].

Кондратов Д. Ю., надаючи загальну кримінологічну характеристику сучасної корупційної злочинності в Україні, визначає структуру та окреслює головні риси кримінологічної характери-

стики особи злочинця-корупціонера. Поіменований учений вважає, що особа злочинця-корупціонера визначається передусім актуальною нормою закону про кримінальну відповідальність, якій притаманні соціально-рольові ознаки, що визначаються соціально-демографічними, соціально-правовими, морально-психологічними властивостями.

Кондратов Д. Ю. диференціює осіб злочинців на так звані типи «ситуативного» та «звичного» корупціонера, залежно від способу використання неправомірної вигоди для досягнення певної неправомірної мети на постійній основі або залежно від навколишніх обставин, тобто за ситуацією [6, с. 141–154].

Литвинов О. М. вважає, що одним із найсуттєвіших факторів, який зумовлює перешкоди у правозастосуванні кримінально-правової норми, є соціально-правовий статус особи злочинця, що породжує певний «перманентний захист» від справедливої дії закону [7, с. 185].

Гарькавець С. О. аналізує, як домінуючий фактор у формуванні особи злочинця, його систему цінностей, що формується в умовах суспільних трансформацій, постійного впливу соціально-психологічних детермінантів, що встановлюють рольову активність індивідуума в соціумі [8, с. 284–292].

Шостко О. Ю. визначає морально-психологічні, соціально-рольові ознаки особи злочинця як підґрунтя типологізації основних характеристик особи в корупційних злочинах [9, с. 68–78].

На нашу думку, кримінологічне визначення поняття «особа злочинця» не лише зосереджує в собі складові, що включають проблеми детермінації та способи запобігання злочинам, а й відіграє важливе теоретичне та практичне значення, оскільки отримані відомості в ході кримінологічного дослідження про особу злочинця виявляють причини та умови вчинення того чи іншого кримінального правопорушення, дозволяють віднайти адекватні заходи, що можуть бути застосовані для усунення таких детермінантних факторів та запобігти подальшому вчиненню суспільно небезпечних діянь.

Отже, спробуємо надати кримінологічне визначення поняття «особа злочинця», що є, на нашу думку, найбільш вдалим, відо-

бражає та поєднує сучасні погляди вчених-кримінологів стосовно зазначеного поняття.

Таким чином, особа злочинця – певна соціологічна модель, сукупність соціально значущих ознак, що розроблена вченими-кримінологами на підставі проведених кримінологічних досліджень, визначених законом про кримінальну відповідальність суб'єктів кримінального правопорушення, що характеризують індивідуума, визначають рівень його самоконтролю, внутрішньо усвідомлене ставлення до вчиненого діяння, а також розкривають інші властивості людини, які надають підґрунтя для прогнозування поведінки інших індивідів, розроблення адекватних інструментів запобігання та протидії злочинним виявам.

Важливо зазначити, що в обумовленому контексті кримінологічне дослідження не обмежується лише нормами закону про кримінальну відповідальність, а й тісно пов'язане з психологічними, педагогічними, соціологічними знаннями та концепціями, адже будь-яка людина стає особистістю через процес соціалізації, що передбачає інтеграцію в певне соціальне середовище, в якому перебуває такий індивідуум, через засвоєння прийнятих у цій соціальній групі норм моралі, поведінки, поглядів, ідей. Саме тому застосування методів дослідження, запозичених з інших наук, поряд з кримінологічними, дозволяє отримати якісні знання про особу злочинця, визначити мету і мотиви вчинення злочинного діяння, виробити ефективні заходи впливу на особу злочинця.

Повноцінне кримінологічне дослідження передбачає за необхідне надання характеристики структури особи злочинця, яка включає соціально-демографічні (стать, вік, освіта, місце народження, проживання), кримінально-правові (дані про склад кримінального правопорушення, спрямованість, мотивація, вид співучасті, одноосібний, груповий характер), соціально-рольові (соціальні функції індивіда, належність до певної соціальної групи, взаємодія з іншими соціальними групами тощо), моральні, психологічні, емоційні ознаки, розкриття механізму взаємодії соціальних і біологічних аспектів в особі злочинця та зрештою класифікацію особи злочинця на певні типи (за соціально-демографічними даними, соціально-економічними показниками,

за громадянством, за станом особи в момент вчинення кримінального правопорушення) [1, с. 80–88].

Статтею 365² Кримінального кодексу (далі – КК) України передбачена кримінальна відповідальність за зловживання своїми повноваженнями аудитором, нотаріусом, оцінювачем, уповноваженою особою або службовою особою Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, іншою особою, яка не є державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування, але здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг, у тому числі послуг експерта, арбітражного керуючого, приватного виконавця, незалежного посередника, члена трудового арбітражу, третейського судді (під час виконання цих функцій), або державним реєстратором, суб'єктом державної реєстрації прав, державним виконавцем, приватним виконавцем з метою отримання неправомірної вигоди, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб [10].

У зв'язку з цим саме забезпечення здійснення нормальної, тобто такої, що регламентована законодавством, професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, залежить від поведінки осіб, які є суб'єктами досліджуваного кримінального правопорушення, та від їхніх дій, що можуть не лише унеможливити роботу державних установ та органів місцевого самоврядування, які забезпечують функціонування інститутів публічних послуг у державі, та підірвати їх авторитет, а й завдати непоправної шкоди охоронюваним законом інтересам, правам юридичних та фізичних осіб, грубо порушуючи установлені нормами законодавства порядок надання публічних послуг.

Одним із найдоступніших джерел інформації про особу злочинця, що зловживає повноваженнями у сфері надання публічних послуг, є відповідні статистичні дані, розміщені на офіційному вебпорталі Офісу Генерального прокурора України про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за відповідний звітний період, що дорівнює одному року. Зазначені статистичні дані обліковують, починаючи з 2016 року, тому для відображення об'єктивної кримінологічної картини щодо особи злочинця

досліджуваного суспільно небезпечного діяння в дослідженні слід охопити період часу протягом 2016–2019 років.

Згадані статистичні дані дозволяють отримати інформацію про такі показники, як кількість виявлених осіб, винних у вчиненні кримінального правопорушення, їх вік, рівень освіти, належність до громадянства України, перебування особи злочинця на посадах державної служби або служби в органах місцевого самоврядування, повторність вчинення кримінального правопорушення, наявність, зняття або ж погашення судимості за вчинене діяння, кількість осіб, щодо яких вироки та ухвали набули чинності, кількість засуджених та виправданих осіб.

Констатуємо факт, що протягом 2016–2019 років лише приблизно 3 % осіб від загальної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень було виявлено правоохоронними органами.

Так, у 2016 році кількість зареєстрованих кримінальних проваджень за ст. 365² КК України становила 174, а кількість виявлених осіб лише 3; у 2017 році кількість зареєстрованих кримінальних проваджень становила 234, проте кількість виявлених осіб лише 3; у 2018 році – відповідно 308 проваджень зареєстровано, а виявлено – 11 осіб, у 2019 році відповідно обліковано 472 кримінальні провадження, а виявлено лише 17 осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, тобто за чотири роки з 2016 по 2019 правоохоронними органами обліковано всього 1 364 кримінальних провадження, за якими виявлено лише 37 осіб, винних у вчиненні досліджуваного суспільно небезпечного діяння, що в свою чергу становить не більше 3 % від кількості зареєстрованих проваджень і свідчить про високий рівень латентності цього діяння [11].

Із вказаних 37 осіб, виявлених у вчиненні зловживання повноваженнями у сфері надання публічних послуг 2 особи – у віці від 18 до 28 років, 18 осіб – у віці від 29 до 39 років, 12 осіб – у віці від 40 до 54 років, 5 осіб – у віці від 60 років і більше [11].

Таким чином, вікова ознака особи злочинця свідчить, що найбільше вказане кримінальне правопорушення вчиняється особами в «найпродуктивнішому» віці, коли особа сповнена творчих зусиль, інтелектуальних можливостей, маючи достатньо високий рівень освіти, професійну кваліфікацію, прагне досягти певного «матеріального благополуччя», але через «зіткнення» з пробле-

мою доволі копіткого та далекого, «нешвидкого» шляху до бажаної матеріальної стабільності формує «викривлені» психо-вольові установки щодо швидкого збагачення, стає на злочинний шлях та розпочинає зловживати своїми повноваженнями. Крім того, таке прагнення підкріплюється низькою імовірністю бути притягнутим до кримінальної відповідальності, порівняно з отриманими, нерідко необмеженими можливостями швидкого збагачення.

Із 37 осіб, які вчинили зловживання повноваженнями у сфері надання публічних послуг, 10 – жінки, 27 – чоловіки, що свідчить про більшу схильність та рішучість до такого роду зловживань саме в осіб чоловічої статі через прагнення до самоствердження шляхом досягнення бажаної матеріальної стабільності.

Необхідно зазначити, що 36 осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 365² КК України, – це особи з вищою або базовою вищою освітою та 1 особа з повною загальною середньою освітою, що свідчить про достатньо високий рівень освіченості особи злочинця, оскільки суб'єкт досліджуваного кримінального правопорушення – спеціальний. Усі особи, які вчинили зловживання повноваженнями у сфері надання публічних послуг, є громадянами України [11].

Із 37 виявлених осіб, що вчинили зловживання, 1 особа обіймала посаду в органах державної влади, 4 особи – в органах місцевого самоврядування, решта (32 особи) обіймали посади, що не пов'язані з державною службою або зі службою в органах місцевого самоврядування [11].

Вищевказане свідчить про те, що посадові (службові) особи органів державної влади або органів місцевого самоврядування менш схильні до вчинення таких зловживань, що можливо пояснити, зокрема, наявністю детально регламентованого кола посадових обов'язків у відомчих інструкціях, наказах та інших нормативно-правових актах. Разом з тим надання публічних послуг особами, діяльність яких зосереджена здебільшого у приватному секторі та орієнтована на отримання прибутку (професійна діяльність), наприклад, оцінювача, аудитора, приватного нотаріуса, обумовлюється значно спрощеною системою регламентування процедури виконання своїх обов'язків, стримувань до протиправних зловживань, що пояснюється можливістю швид-

кого заробітку та уникнення від подальшої відповідальності через високу латентність вчиненого діяння.

Дві особи, із вищезгаданої кількості, вчинили зловживання повноваженнями у сфері надання публічних послуг у складі злочинної групи, 3 особи раніше вчиняли таке кримінальне правопорушення.

Разом з тим зауважимо, що винесення реальних вироків вітчизняними судами спостерігається, починаючи з 2013 року, незважаючи на те, що КК України було доповнено статтею 365² у 2011 році. Всього за період з 2013 по перше півріччя 2020 року було винесено 13 відповідних вироків.

Причому необхідно констатувати, що аудитор, уповноважена або службова особа Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, експерт, приватний виконавець, незалежний посередник, член трудового арбітражу, третейський суддя, державний реєстратор, суб'єкт державної реєстрації прав, державний виконавець взагалі не були притягнуті до кримінальної відповідальності. Натомість, найбільшу кількість вчинених кримінальних правопорушень особами, які були притягнуті до кримінальної відповідальності, спостерігаємо серед арбітражних керуючих (ліквідаторів) – 30,8 % (4 вирокі), суб'єктів професійної оціночної діяльності (оцінювачів) – 30,8 % (4 вирокі), приватних нотаріусів – 23 % (3 вирокі), інших осіб, які надають публічні послуги, – 15,4 % (2 вирокі) [11].

Таким чином, слід констатувати, що за кримінологічною ознакою професійно-трудової спрямованості в Україні найбільша кількість кримінальних правопорушень, передбачених ст. 365² КК України, вчиняється саме арбітражними керуючими (ліквідаторами), оцінювачами та приватними нотаріусами.

Адміністративно-територіальне поширення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 365² КК України, свідчить, що географія цього виду злочинності стосується міської місцевості, і відповідні діяння вчиняються, як правило, за місцем роботи злочинця.

Реальні вирокі, що були винесені судами, починаючи з 2013 року, стосуються злочинних діянь, вчинення яких зафіксовані у м. Луганську, м. Івано-Франківську, м. Києві та області, зокрема, у м. Борисполі, м. Полтаві та Полтавській області, зокрема у м. Но-

восанжарську, м. Дніпродзержинську, м. Апостоловому Дніпропетровської області, м. Монастирську Тернопільської області.

Зважаючи на невелику кількість вчинюваних кримінальних правопорушень, відстежити та виявити взаємозв'язок між кількістю суб'єктів досліджуваного суспільно небезпечного діяння та географією злочинності не є можливим, з огляду на відсутність об'єктивного причинно-наслідкового зв'язку між цими кримінологічними категоріями. Тому з урахуванням викладеного можливо говорити про те, що об'єктивно кількість функціонувальних суб'єктів, що надають публічні послуги на певній адміністративно-територіальній одиниці, не впливає на географію злочинності, не залежить від адміністративно-територіальних умов, але все ж таки має спільну ознаку – вчинюваність у міській місцевості.

Проведений аналіз судових вироків за період з 2013 по перше півріччя 2020 року свідчить, що у всіх випадках виявлення та подальшого доказування вини у вчиненому, особу злочинця об'єднує не лише така кримінологічна ознака, як корисливий мотив та здебільшого фактичне отримання неправомірної вигоди, а й явно усвідомлене порушення визначеного законодавством алгоритму надання публічних послуг у відповідних сферах, зокрема, у сфері оціночної діяльності, відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом, нотаріальній діяльності. Однак через недосконалість та суперечливість нормативних регуляторів різноманітних процедур надання публічних послуг та розуміння злочинцем відсутності «незадоволеної особи» та «невідворотності покарання» за вчинене, високий рівень латентності діяння, можливості швидкого та істотного збагачення, що є, на нашу думку, основними детермінантами цього кримінального правопорушення, така особа вчиняє відповідне діяння, заподіює шкоду охоронюваним законом правам та інтересам [12].

Висновки. Таким чином, проведене нами дослідження засвідчило, що соціально-демографічна характеристика осіб, які зловживають повноваженнями у сфері надання публічних послуг, обумовлена правовим статусом, кваліфікаційними вимогами до відповідної професії, всі суб'єкти досліджуваного кримінального правопорушення є громадянами України, мають, як правило, вищу освіту, необхідний стаж трудової (професійної) діяльності, отрима-

ли дозвіл від держави проводити діяльність із надання публічних послуг, характеризуються зміною мотиваційної складової та трансформації ціннісної орієнтації, відхиленої від службової дисципліни та перетворенням особи із законослухняної на злочинця.

Важливою рисою особи злочинця, що зловживає повноваженнями у сфері надання публічних послуг, є сформована в ході професійної діяльності підвищена професійна самооцінка, обумовлена якісною, зокрема юридичною вищою освітою, високим рівнем професійного, практичного досвіду. Проте внаслідок деформації свідомості злочинця зазначені характеристики формують зверхнє ставлення до інших осіб, формують «понижений поріг сумлінності», здатність до самовиправдовування, роблять злочинну поведінку «нормою життя» та «підносять» особу злочинця над іншими індивідуумами, які сприймаються не більш як джерелом отримання незаконного доходу.

Список використаних джерел

1. Богатирьов І. Г. Кримінологія: підручник / за заг. ред. І. Г. Богатирьова, В. В. Топчія. Київ: Дакор, 2018. 352 с.
2. Мартиненко В. О. Кримінологічна характеристика особи державного службовця, який зловживає владою або службовим становищем. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 99–109.
3. Мезенцева І. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 4. С. 106–113.
4. Залялова І. М. Кримінологічний портрет працівника підприємства, установи чи організації, що одержав неправомірну вигоду. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2017. № 1. С. 156–161.
5. Орлов Ю. В. Політико-ідеологічні засади протидії корупції в Україні: кримінологічний аспект. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*: зб. матеріалів II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 квіт. 2014 р.). Харків: Золота миля, 2014. С. 164–168.
6. Кондратов Д. Ю. Кримінологічна характеристика сучасної корупційної злочинності в Україні. *Вісник кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2. С. 141–154.
7. Литвинов О. М. Кримінологія: питання та відповіді. Харків: Золота миля, 2015. 324 с.

8. Гарькавець С. О. Аксиологічний вимір антисоціальної активності особистості в умовах суспільних перетворень. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2. С. 284–292.

9. Шостко О. Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності в Україні. *Питання боротьби зі злочинністю*: зб. наук. пр. Харків, 2014. Вип. 28. С. 69–78.

10. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.

11. Статистична інформація про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за 2013–2019 роки / Офіс Генерального прокурора. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=112755&libid= (дата звернення: 11.10.2020).

12. Судові вироки з Єдиного державного реєстру судових рішень за період з 2013 по 2020 роки. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87985206> (дата звернення: 11.10.2020).

Kopotun I. M.,

Doctor of Sciences (Law), Professor, Honored Lawyer of Ukraine,
Vice-Rector on International Relations,
GUSPOL Academy, Czech Republic
ORCID: 0000-0002-2947-8599;

Chernysh V. V.,

Post-graduate student of the Department of Criminal,
Criminal and Executive Law and Criminology,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7185-0251

CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF A CRIMINAL ABUSING POWERS IN PROVIDING PUBLIC SERVICES

The article gives a criminological description of a criminal who abuses his powers in providing public services. It is analyzed the state of domestic and foreign criminological researches concerning definition of this person concept as one of the fundamental elements of the criminological characteristic. Through a research of official statistics and court verdicts, the authors present a criminological portrait of a subject of criminal offense under the Article 365 of the Criminal Code of Ukraine. The characteristics are given regarding the main features and peculiarities of a criminal's personality formation in the conditions of professional activity and the main determinants of the formation of his socially harmful, deformed legal consciousness.

On the basis of the statistical data research on persons committing a criminal offense under the Article 365 of the Criminal Code of Ukraine, the main criminological characteristics of the offender are given in the article, including socio-demographic one (sex, age, education, place of birth, residence), socio-role

(social) functions of the individual, belonging to a certain social group, interaction with other social groups, etc.), moral, psychological, emotional characteristics. The mechanism of interaction of social and biological aspects in a criminal is also revealed, and a criminal person is classified into separate types (according to socio-demographic data, socio-economic indicators, citizenship, a person's state at the time of committing a criminal offense, etc.).

It is established that the socio-demographic characteristics of persons abusing powers in providing public services, due to legal status, qualification requirements for the profession, all subjects of the criminal offense are citizens of Ukraine, who have, as a rule, higher education, necessary work experience in professional activities and who have received permission from the state to conduct public services, are characterized by a change in the motivational component and the transformation of value orientation, deviated from official discipline and the transformation of a person from law-abiding to a criminal one.

Key words: criminological characteristics, a criminal, abuse of power, public services, persons providing public services.

References

1. Bohatyriov, I. H. (2018), *Criminology*, Dakor, Kyiv.
2. Martynenko, V. O. (2017), "Criminological characteristics of a civil servant who abuses power or an official position", *Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, No. 1, pp. 99–109.
3. Mezentseva, I. (2014), "Criminological characteristics of corruption crime", *Scientific journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*, No. 4, pp. 106–113.
4. Zalialova, I. M. (2017), "Criminological portrait of an employee of an enterprise, institution or organization who has received an illegal benefit", *Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine*, No. 1, pp. 156–161.
5. Orlov, Yu. V. (2014), "Political and ideological principles of anti-corruption in Ukraine: criminological aspect", *Criminal law and criminological principles of anti-corruption*, Golden mile, Kharkiv, pp. 164–168.
6. Kondratov, D. Yu. (2018), "Criminological characteristics of modern corruption crime in Ukraine", *Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, No. 2, pp. 141–154.
7. Litvinov, O. M. (2015), *Criminology: questions and answers*, Golden mile, Kharkiv.
8. Harkavets, S. O. (2012), "Axiological dimension of antisocial activity of the individual in the conditions of social transformations", *Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, No. 2, pp. 284–292.

9. Shostko, O. Yu. (2014), “Criminological characteristics of corruption crime in Ukraine”, *Issues of combating crime*, Issue 28, pp. 69–78.

10. Ukraine (2001), *Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine*, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

11. Office of the Attorney General (2013–2019), *Statistical information on persons who committed criminal offenses in 2013–2019*, available at: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=112755&libid= (accessed 11.10.2020).

12. Unified State Register of Court Decisions (2013–2020), *Judgments from the Unified State Register of Judgments for the period from 2013 to 2020*, available at: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87985206> (accessed 11.10.2020).